

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ (на прикладі трудового братства М.М. Неплюєва)

У березні 2005 р. британський уряд розробив нову стратегію сталого розвитку. Крім інших складових, вона включає чотири узгоджених пріоритети: стале споживання і виробництво, зміна клімату, охорона природних ресурсів та сталі громади (від англ. sustainable communities). В шостому розділі цього документу зазначено: «На місцевому рівні уряд оголосить про комплекс заходів для реалізації плану сталих громад по всій Англії, як у міській, так і в сільській місцевостях, які стануть каталізатором забезпечення сталого розвитку».

Глобальний Центр Дослідження Розвитку (The Global Development Research Center) визнає, що як не існує загальноприйнятого визначення сталого розвитку, так само не існує єдиного визначення сталих громад. Одне з існуючих тлумачень сталої громади – це поселення:

- яке має стабільну чисельність населення;
- жителі якого є здоровими;
- населення якого розуміє, що люди є лише однією з багатьох форм життя, які живуть у сталому регіоні;
- населення якого має високий рівень глобальної відповідальності;
- керівні органи якого проводять екологічно регульовану економіку, що ґрунтується на забезпеченні сталого врожаю та збереженні місцевих природних ресурсів;
- яке розділяє власний надлишок продукції та сільськогосподарських культур з іншими громадами та регіонами;
- населення якого має колективну етику збереження своєї культури, історії, традицій та природних ресурсів для майбутніх поколінь;

- яке не експортує забруднення в інші регіони;
- яке не засновує власний добробут на вичерпуванні іншими регіонами своїх ресурсів;
- населення якого мінімізує відтік своїх доходів з громади;
- яке отримує максимально можливий прибуток від урожаю і природних ресурсів на основі використання відповідних місцевих технологій;
- населення якого віддане меті забезпечення рівних можливостей для високої якості життя для всіх жителів громади;
- населення якого постійно утримує свої потреби в межах, які визначає сталий розвиток.

Більшість з перерахованих ознак притаманні унікальному соціально-економічному феномену, який було реалізовано сто років тому на українській землі. Саме тут на окремо взятій території (нині - Ямпільський район Сумської області), близько півстоліття проіснувало створене філософом і соціальним практиком Миколою Миколайовичем Неплюєвим Хрестовоздвиженське трудове братство, яке є прообразом сучасних сталих громад. Проведемо аналіз діючих принципів у Братстві, в контексті лише деяких основних ознак сталої громади.

Забезпечення охорони та зміцнення здоров'я жителів громади.

У главі «Охорона та зміцнення здоров'я людини» розділу «Соціальні та економічні аспекти» документу «Порядок денний на XXI століття» зазначено, що здоров'я в кінцевому підсумку залежить від здатності успішно регулювати взаємозв'язок між фізичним, біологічним і економічним/соціальним середовищем. Сектор охорони здоров'я не може сам виконати всі основні завдання і задовольнити основні потреби; його можливості залежать від процесу соціально-економічного і духовного розвитку, якому він в той же час безпосередньо сприяє. Також у документі зазначено, що особливу увагу необхідно приділити потребам людей похилого віку та інвалідів у медичному обслуговуванні.

Історичні паралелі. У Братстві було створено механізм відтворення

фізичних і духовних сил (відбір при вступі до Братство, в тому числі і за критерієм здоров'я, фізичні навички розвивалися в школі, практикувалися «фізкультурні втіхи», правильна організація праці, відпочинку). Існувала велика кількість свобод, серед них свобода від необхідності біологічно виживати, шукаючи заробітку (гарантувалися безкоштовне харчування, медичне обслуговування, житло і піклування по старості).

Забезпечення сталого врожаю та збереження природних ресурсів.

У розділі «Збереження та раціональне використання ресурсів в цілях розвитку» документу «Порядок денний на XXI століття» значна увага приділяється питанням сприяння сталому веденню сільського господарства та розвитку сільських районів, а також збереження багатогранної ролі і різноманітних функцій всіх видів лісів, лісових угідь та лісових масивів.

Історичні паралелі. Сільське господарство у Братстві було багатогалузевим, інтенсивним, з непорушною десятипільною сівозміною, з високорозвиненим травосіянням, переробними підприємствами, ремонтною службою. Спеціалізувалося на виробництві сортового насіння і племінної худоби.

Сівозміни, що були розроблені для маєтку на початку 1900-х років професором Сльозкіним, використовувались до 1929 року. Як свідчать вчені в сфері сільського господарства, саме раціональні сівозміни:

- забезпечують продуктивне використання водних, трудових і техніко-енергетичних ресурсів;
- підвищують родючість ґрунтів;
- захищають сільськогосподарські культури від фітосанітарних проблем, тобто комплексу шкідливих організмів, кількість яких зростає в зв'язку з підвищенням інтенсифікації оброблення сільськогосподарських культур [36].

За допомогою даної стратегії поводження з природними (рослинними і земельними) ресурсами вдавалося підвищувати врожайність перших за рахунок підвищення родючості других.

Таким чином, бачимо, що відтворення інновацій у Братстві стало

звичайною справою, перетворившись в буденну форму господарської діяльності. Новації органічно входили у зміст будь-яких видів господарювання Братства протягом всієї його сорокарічної історії.

Забезпечення рівних можливостей для високої якості життя жителів громади.

Нами раніше було зазначено, що якість життя є соціальною складовою категорії сталий спосіб життя. К.М. Хоруженко стверджує, що якість життя відображає задоволення матеріальних і культурних запитів і потреб людей: якість харчування; якість і модність одягу; комфорт житла; якість освіти, охорони здоров'я, сфери обслуговування, навколишнього середовища; структуру рекреації; ступінь задоволення потреб в об'єктивній інформації, змістовному спілкуванні, знаннях, творчій праці; рівень стресових станів; структуру розселення і т.п..

Історичні паралелі. Братні сім'ї склалися зі звичайних сімей та однаків. У середньому в одному гуртожитку (будинку-комуні) проживало 8-12 звичайних сімей та від 4 до 7 холостих в окремих кімнатах. Кожна Сім'я вела хроніку свого життя, куди записувалися усі події, як духовно-морального характеру, так і виробничі відносини.

- У Братстві діяла система рівної оплати праці. Гроші на руки не видавалися, а записувалися на особистий рахунок; отримати їх міг кожен при догляді з братства, а також, якщо виникала необхідність надати допомогу рідним. Особисте ж споживання (одяг та інше) було обмежено планкою 100-150 рублів на рік. Цей факт виключає існування в Братстві як економічного примусу, так і заснованої на ньому мотивації

Підводячи підсумки, необхідно зазначити, що завдяки рівню інформаційного, інтелектуального і морального розвитку учасників Трудового братства на окремо взятій території вдалося сформувати і прогресивно розвивати протягом практично 50 років прообраз сучасної сталої громади. Цьому сприяли забезпечення: охорони та зміцнення здоров'я жителів громади; сталою врожаю та збереження природних ресурсів; рівних

можливостей для високої якості життя жителів громади.